

کتابخانه دیجیتال

مبانی نظری، محتوا، ساختار، سازماندهی، استانداردها و هزینه‌ها

● مهدی علیپور حافظی

دانشجوی دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

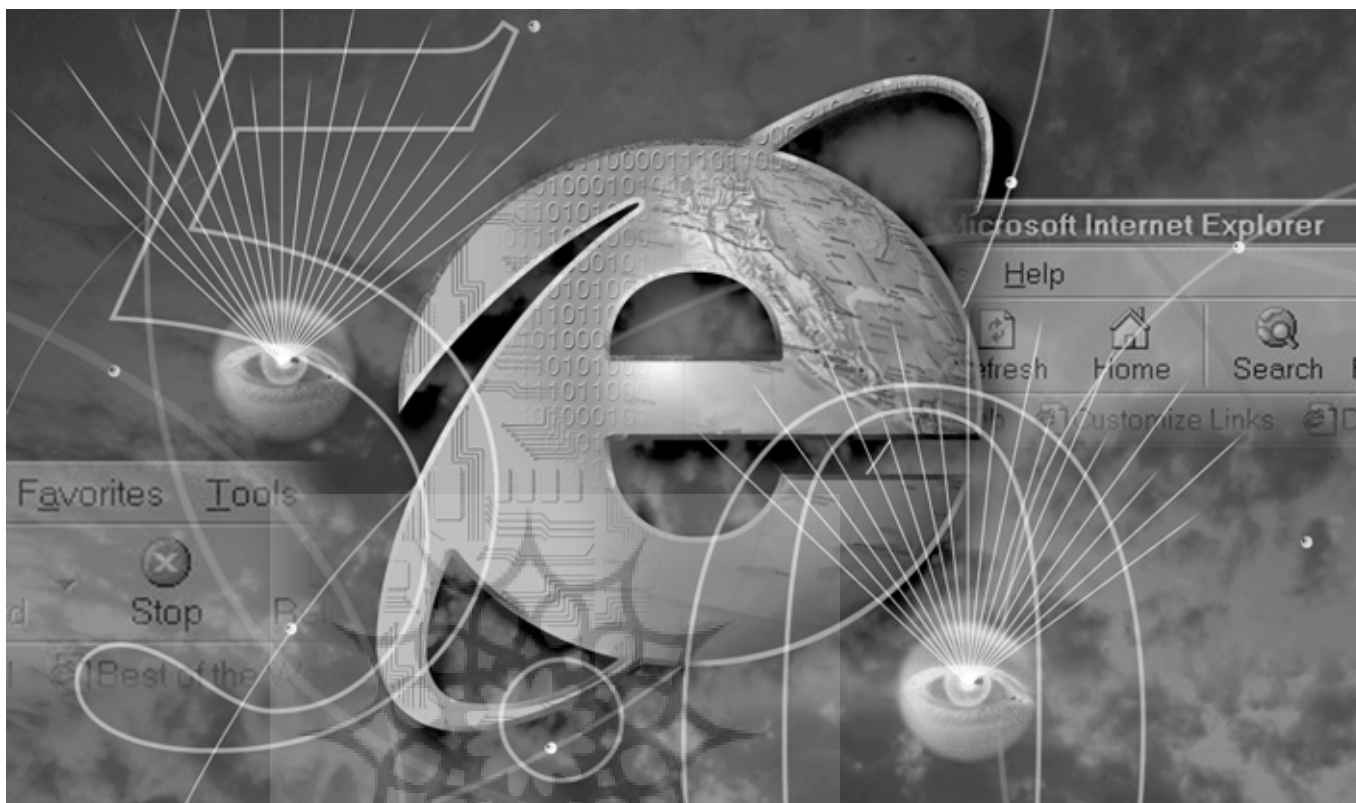
به کاربران دارند، بتوانند رقابت و جایگاه خود را تثبیت کنند. کتابخانه‌ها در حرکت به سوی دنیای دیجیتال، علاوه بر رقابت با رقبای جدید، باید در اندیشه رسالت وجودی خود که همان حفظ میراث بشری - که در دنیای دیجیتال علاوه بر میراث مکتوب، میراث دیجیتال را نیز در برمی‌گیرد - و ارائه خدمات فرهنگی به جامعه کاربران است، باشند. بنابراین کتابخانه‌های دیجیتال باید دنباله‌رو اهداف کتابخانه‌ها در دنیای دیجیتال باشند. کتابخانه‌ها در حرکت به سوی دنیای دیجیتال با چالش‌های حقوقی، فنی، نیروی انسانی متخصص، شبکه‌های ارتباطی، مدیریتی و غیره مواجه‌اند که باید پیش از آغاز فعالیتشان، با آشنایی کامل با این چالش‌ها و شناسایی راهکارهای مناسب در این مسیر حرکت کنند. کتاب کتابخانه دیجیتال: مبانی نظری، محتوا، ساختار، سازماندهی، استانداردها و هزینه‌ها بر آن است تا با بررسی برخی از این چالش‌ها دیدگاه روشنی در این زمینه ارائه دهد.

خانم فاطمه نبوی متولد ۱۳۵۳، دانشنامه کارشناسی ارشد خود را در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی از دانشگاه علوم پزشکی ایران اخذ کرده و از فروردین ۱۳۸۳ تا دی ماه همان سال با پروژه کتابخانه دیجیتال سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی همکاری داشته است که نتیجه این طرح، بخش‌هایی از کتاب حاضر را تشکیل می‌دهد. علاوه بر این کتاب، تاکنون دو کتاب دیگر از نویسنده به چاپ رسیده است که از نظر موضوعی با هم متفاوت‌اند. یکی از این دو اثر در زمینه آموزش رده‌بندی کتابخانه کنگره است که در ۱۳۸۵ انتشارات کتابخانه رایانه‌ای منتشر کرد و دیگری همکاری در تهیه کتاب فهرست مشترک نشریات ادواری لاتین سال‌های ۱۹۸۵ تا ۲۰۰۲ می‌باشد که معاونت پژوهشی دانشگاه

■ نبوی، فاطمه (خوش‌طینست). کتابخانه دیجیتال: مبانی نظری، محتوا، ساختار، سازماندهی، استانداردها و هزینه‌ها (همراه با نگاهی به برخی کتابخانه‌های دیجیتالی خارجی و داخلی)، با راهنمایی و همکاری رحمت‌الله فتاحی، مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۱۳۸۴، ۲۷۴ ص. شابک: ۵-۳۳-۶۴۲۹-۶۶۴

کتابخانه دیجیتال پدیده عصر حاضر و چشم‌اندازی برای آینده کتابخانه‌هاست. کتابخانه‌ها برای حفظ جایگاه کلیدی خود باید به این سمت حرکت کنند تا با رقبای سرسخت و جدی‌ای که در ارائه خدمات

دیجیتالی و مباحث حاشیه‌ای مربوط به آن است. از آنجاکه موضوع کتابخانه دیجیتال بسیار گسترده است و نمی‌توان آن را در یک جلد کتاب مطرح کرد، نویسندگان محترم کتاب نیز بر این اساس کوشیده‌اند که دایره پوشش کتاب را محدود کنند و عنوان فرعی طولانی کتاب نیز شاهی بر این مدعاست. جامعه متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی کشور، که با پروژه‌های کتابخانه دیجیتال همکاری دارند یا در آینده نزدیک با کتابخانه‌های دیجیتال سروکار خواهند داشت و نیز متخصصان سایر حوزه‌ها که به نحوی با کتابخانه‌های دیجیتال همکار دارند، می‌توانند از مخاطبان اصلی کتاب باشند.

با وجود منابع اندک فارسی منتشر شده در این زمینه، می‌توان گفت که، وجود چنین منابعی در این حوزه محسوس است و انتشار منابع متعدد در این زمینه ضروری است. این امر که با بررسی آینده کتابخانه‌ها در عصر دیجیتال به نظر پررنگ‌تر می‌رسد، جز با تلاش متخصصانی که دارای تجربه‌های مطالعاتی و اجرایی در پروژه‌ها هستند، محقق نمی‌شود. متأسفانه دست‌اندرکاران بسیاری از پروژه‌هایی که در حوزه کتابخانه دیجیتال، در داخل کشور اجرا می‌شود، به هیچ وجه تلاشی برای تدوین تجربه‌های عملی خود در این زمینه نداشته‌اند و منابع اندکی که در این زمینه تألیف یا ترجمه شده‌اند، بیشتر به جنبه‌های نظری اختصاص دارند و کمتر حاوی تجربه‌های متخصصان است. بر اساس جست‌وجویی که در کتاب‌شناسی ملی صورت گرفته، تنها ۱۴ عنوان کتاب در این زمینه منتشر شده که سه عنوان تألیف و بقیه ترجمه است.

علوم پزشکی تهران به چاپ رسانده است. پایان‌نامه کارشناسی ارشد وی نیز در زمینه مطالعه مقایسه‌ای ابرموتورهای جست‌وجو و بازیابی اطلاعات کتابداری و اطلاع‌رسانی از شبکه جهانی است. از فاطمه نبوی تاکنون هشت مقاله در نشریات مختلف به چاپ رسیده است که دو مقاله ترجمه و شش مقاله تألیف می‌باشد. از این مقالات، دو مقاله در حوزه کتابخانه‌های دیجیتال اند که در مجله دانشور، نشریه داخلی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، (س ۱۳۸۳، ش ۳۵) و مجله فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران (س ۱۳۸۵، ش ۳) به چاپ رسیده‌اند. وی همچنین در سلسله نشست‌های هفتگی کتابداری آستان قدس رضوی، مبحث آشنایی با کتابخانه دیجیتال را در آبان ۱۳۸۳ تدریس کرده است. با توجه به سوابق علمی و اجرایی فاطمه نبوی می‌توان گفت که وی دارای پیشینه علمی و اجرایی نسبتاً متوسطی در حوزه موضوعی مورد بحث است.

دکتر فتاحی نیز که به‌عنوان همکار و ویراستار در انتشار کتاب نقش داشته، از استادان برجسته کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد است. با نگاهی به فهرست تألیفات و پژوهش‌های وی می‌توان پررنگ بودن بحث‌های مربوط به سازماندهی اطلاعات را نسبت به سایر آثار علمی و اجرایی وی مشاهده کرد. فتاحی همچنین کتاب اینترنت: جنبه‌های نظری و کاربردی آن را ویراستاری کرده است.

بحث اصلی کتاب همان‌گونه که از عنوان آن بر می‌آید، کتابخانه

و نرم‌افزاری و نیز کارکنان مورد نیاز می‌رسد. نویسنده چالش‌های پیش‌روی کتابخانه‌های دیجیتال را اولویت‌بندی منابع برای دیجیتال‌سازی، معماری فنی، ساخت مجموعه دیجیتال - که البته مجموعه‌سازی دیجیتال می‌توانست معادل مناسب‌تری برای این اصطلاح باشد دیجیتال‌سازی، اسکن کردن، ابر داده، نامگذاری، شناسگرها و ماندگاری، حق مؤلف و مدیریت حقوقی، گردآوری داده‌ها از وب و مسئله حق مؤلف، حفاظت و نگهداری نیازهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و کارکنان (ص ۳۹) دانسته و هریک را به اختصار بررسی کرده است. البته بررسی چالش‌هایی مانند معماری فنی بسیار کوتاه و فاقد هرگونه بار علمی یا اجرایی است. علاوه بر آن چالش‌های مدیریتی یا دیدگاه مدیران که از جمله چالش‌های مهم در کتابخانه‌های دیجیتال است، مورد اشاره قرار نگرفته‌اند.

استانداردهای کتابخانه دیجیتال مبحث اصلی فصل سوم است. ابر داده و استانداردهای آن از مهم‌ترین مسائلی است که هنگام مجموعه‌سازی دیجیتال نباید آن را از نظر دور داشت. همچنین چند نمونه از استانداردهای معتبر نظیر استانداردهای کتابخانه کنگره نیز در این فصل تشریح شده‌اند. نویسنده در این فصل در جدولی عناصر هسته ابر داده را در ایجاد منابع دیجیتال کتابخانه کنگره معرفی کرده است (ص ۱۰۹ - ۱۱۹) که به خوانندگان در این زمینه اطلاعات بسیار جالبی ارائه می‌کند. داده‌های این جدول در طراحی عناصر ابر داده‌ای

کتاب شامل نه فصل، به انضمام فهرست منابع فارسی و لاتین (نه مدخل فارسی و ۳۲ مدخل لاتین) و آیین‌نامه کتابخانه دیجیتال سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی می‌باشد. کتاب با فهرست جدول و شکل‌ها به همراه فهرست مطالب آغاز می‌شود و شامل ۱۲ جدول و ۷۲ شکل است که در مواقع لزوم برای کمک به درک مفاهیم کتاب به صورت شماره‌های پیاپی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

فصل اول کتاب به مطالعه کلیاتی درباره کتابخانه‌های دیجیتال اختصاص دارد. در این فصل تعاریف، اهداف، ویژگی‌ها و تفاوت‌های کتابخانه دیجیتال با شبکه جهانی وب بررسی شده است. نویسنده در این فصل با ارائه تعاریفی از کتابخانه دیجیتال، معتقد است که کتابخانه دیجیتال واقعاً کتابخانه دیجیتال شده نیست (ص ۲۱) وی اضافه می‌کند که تعاریف از دیدگاه‌های مختلفی نظیر بازبانی اطلاعات، اطلاع‌رسانان، علم کتابداری، مهندسان علوم رایانه، کارگزاران پایگاه‌های اطلاعاتی، ناشران و شرکت‌های بزرگ نرم‌افزاری ارائه شده‌اند (ص ۲۳)، ولی اشاره‌ای به حقوق دانان و برخی حوزه‌های دیگر نظیر علوم ارتباطات و جز آن در کتاب نشده است.

نویسنده در فصل دوم، چالش‌ها و مشکلات موجود در ایجاد کتابخانه دیجیتال را بررسی کرده است. این چالش‌ها از انتخاب منابع برای دیجیتال‌سازی شروع شده و به نیازهای سخت‌افزاری

کتابخانه‌ها در حرکت به سوی دنیای دیجیتال، علاوه بر رقابت با رقبای جدید، باید در اندیشه رسالت وجودی خود که همان حفظ میراث بشری - که در دنیای دیجیتال علاوه بر میراث مکتوب، میراث دیجیتال را نیز در برمی‌گیرد - و ارائه خدمات فرهنگی به جامعه کاربران است، باشند

ابرداده‌ای جای خالی طرح‌های متز، مدز^۲ و برخی طرح‌های مهم دیگر به چشم می‌خورد.

فصل‌های هفتم و هشتم به معرفی نمونه‌هایی از کتابخانه‌های دیجیتال خارجی و داخلی اختصاص دارد. از جمله کتابخانه‌های دیجیتالی خارجی که معرفی شده، به طرح کتابخانه ملی دیجیتال - که بهتر بود اصطلاح حافظه ملی دیجیتال امریکا برای «Ameri-can Memory» به کار می‌رفت - کتابخانه دیجیتالی اسکندریه و کتابخانه دیجیتالی کالیفرنیا می‌توان اشاره کرد. از سوی دیگر کتابخانه دیجیتالی دانشگاه علم و صنعت و کتابخانه دیجیتالی «دید» از جمله نمونه‌های داخلی‌اند که معرفی شده‌اند. نکته‌ای که درباره این دو فصل مطرح است اینکه چرا در معرفی آنها، به مباحث مطرح شده در کتاب اشاره‌ای نشده و فقط به معرفی آنها بسنده شده است. همچنین مشخص نیست که آیا این نمونه‌ها تأییدی بر مطالب کتاب‌اند یا هیچ هدفی به جز معرفی آنها مد نظر نیست. نکته دیگر اینکه در بیان داده‌های مربوط به هر یک از نمونه‌ها حد اعتدالی رعایت نشده، به نحوی که برای یک کتابخانه یک صفحه و برای کتابخانه‌ای دیگر ۱۳ صفحه اطلاعات ذکر شده است.

موضوع دیگری که در فصل هفتم جالب توجه است، معرفی کتابخانه دیجیتالی افغانستان است که به‌همت دانشگاه نیویورک فعالیتش را آغاز کرده است. این کتابخانه در حال حاضر موضوع خاصی برای طرح ندارد و فقط چند کتاب از جمله برخی کتاب‌های خطی به فرمت دیجیتال تبدیل شده‌اند و به‌صورت صفحه به صفحه ارائه می‌شوند. حتی اطلاعات کتاب‌شناختی منابع نیز بسیار ساده و پیش‌پا افتاده وارد شده‌اند. از این رو معرفی چنین کتابخانه‌ای فاقد هرگونه اطلاعات تخصصی برای خواننده متن است. در آغاز فصل هشتم نیز نویسنده بدون ذکر هیچ مقدمه‌ای درباره نحوه انتخاب کتابخانه‌ها، به معرفی کتابخانه‌ها پرداخته است.

فصل نهم نیز به بیان کلیاتی درباره کتابخانه دیجیتالی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی می‌پردازد و در ادامه در پیوست کتاب، آیین‌نامه کتابخانه دیجیتالی «سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی» درج شده است.

عنوان فرعی طولانی کتاب بیانگر محدوده پوشش کتاب است که در نگاه اول نشان‌دهنده محتوای هر یک از فصل‌های کتاب می‌باشد. آوردن بخشی از عنوان فرعی داخل پرانتز که محتوای فصل‌های هفتم و هشتم را در برمی‌گیرد، به نظر مبهم می‌آید. زیرا

در کتابخانه دیجیتال برای پروژه‌هایی در این زمینه راهگشاست. البته شایان ذکر است که استاندارد در کتابخانه‌های دیجیتال گستره بسیار زیادی دارد و محدود به استانداردهای ابر داده نمی‌شود. در کل می‌توان این استانداردها را در مورد اشیای دیجیتال به سه بخش استانداردهای ابر داده، انتقال داده‌ها و ساختار داده‌ها تقسیم کرد. گفتنی است که این سه بخش شامل استانداردهای بخش‌های فنی و مخابراتی نمی‌باشند.

فصل چهارم به انتخاب قالب داده‌ها در کتابخانه دیجیتالی اختصاص دارد. در این فصل قالب‌های الکترونیکی که روز به روز در حال افزایش‌اند و هر یک خصوصیات و ویژگی‌های خاص خود را دارند، مورد بررسی قرار گرفته است. در ادامه معیارهای انتخاب قالب‌های داده‌ها در محیط کتابخانه دیجیتالی بیان شده است. در این فصل همچنین این موضوع تأکید شده است که ایجاد کتابخانه دیجیتالی هزینه زیادی می‌طلبد و کوچکترین خطایی در هر مرحله از کار موجب هزینه‌های سرسام‌آور می‌شود. در صفحه ۱۲۵ کتاب، XML به‌عنوان یکی از قالب‌های نمایش آورده شده، در صورتی که XML یک زبان توصیفی^۱ است. در جداول ۴ و ۵ این فصل، خلاصه ویژگی‌های قالب‌های مدارک الکترونیکی برای مقایسه کاربردی آنها درج شده که حاوی اطلاعات خوبی در این زمینه است (ص ۱۵۱-۱۵۰).

نویسنده در فصل پنجم با معرفی چند نمونه از مطالعات صورت گرفته در خصوص هزینه‌های دیجیتال‌سازی و ایجاد کتابخانه دیجیتال، به شرح جنبه‌های مختلف آن پرداخته است. البته اطلاعات این فصل از مطالعات و پروژه‌های خارجی و نمونه‌های لاتینی اخذ شده است که بهتر بود هزینه‌های اینگونه مطالعات و پروژه‌ها در ایران مشخص می‌شدند تا اطلاعات عینی‌تری به‌دست می‌دادند.

فصل ششم به بحث مهم سازماندهی منابع دیجیتالی اختصاص دارد. لزوم سازماندهی منابع دیجیتال و طرح‌ها و ابزارهای موجود از جمله مباحث این فصل می‌باشد. تأکید بیشتر این فصل بر فهرست‌نویسی و رده‌بندی اینترنت و سایت‌های وب است. معرفی طرح‌های ابر داده‌ای در سازماندهی منابع اینترنتی به تبیین بیشتر بحث کمک شایانی کرده است. البته موضوع مهمی که در این بخش باید مد نظر قرار می‌گرفت، سازماندهی و رده‌بندی منابع در کتابخانه دیجیتال بود که با بحث فهرست‌نویسی و رده‌بندی اینترنت بسیار متفاوت است. این بحث کاملاً مغفول مانده است و جای خالی آن در کتاب به‌وضوح احساس می‌شود. علاوه بر این در بحث انواع طرح‌های

پیشین ندارد.

«... مشخص می‌شود که کتابداران درباره مفهوم واقعی ...» ، در صفحه ۲۳، با توجه به مطلب ارائه شده غیر از کتابداران نیز افراد دیگری به ارائه تعاریفی در این زمینه همت گماشته‌اند، لذا سردرگمی مورد نظر در تمام گروه‌ها وجود دارد و تنها شامل کتابداران نمی‌شود.

«کلوند ۱۹۹۸ به نقل از فدراسیون کتابخانه‌های دیجیتالی، ۱۹۹۸ در تعریف ...» ، در صفحه ۲۴، به نظر می‌رسد ۱۹۹۸ دوم، به اشتباه تکرار شده و باید حذف می‌شد.

«در این کتابخانه امکانات دسترسی فکری ...» ، در صفحه ۲۴، به نظر می‌رسد واژه دستیابی واژه مناسب‌تری به جای دسترسی در محیط سایر می‌باشد.

«نو بودن مجموعه»، در صفحه ۴۰ معادل «Preference for novelty» در نظر گرفته شده که بهتر بود از عبارت «نو بودن منع» استفاده می‌شد.

«به جای «ساخت مجموعه دیجیتالی»، در صفحه ۴۳، بهتر بود از «مجموعه‌سازی دیجیتال» استفاده می‌شد.

«مارک، ابرداده، SGML»، در صفحه ۱۷۳، به‌عنوان تیتیر به‌کار رفته که هیچ تناسبی بین این سه واژه وجود ندارد. زیرا مارک استاندارد برای اطلاعات کتاب‌شناختی و ابرداده می‌باشد، ابرداده، عنوانی برای اطلاعات کتاب‌شناختی است که در دنیای دیجیتال حضور می‌یابد و «SGML» یک زبان توصیفی است.

«فرازبان»، در صفحه ۱۷۴، معادل «Meta language» در نظر گرفته شده، در صورتی که اصطلاح «زبان توصیفی» مناسب‌تر است. توصیف مورد استفاده در پانویس نیز گویا نیست.

آمدن بخش داخل پراگماتر مانند سایر تیتیرها بدون پراگماتر نمی‌توانست مشکلی ایجاد کند.

کتاب دارای اشتباهات تایپی بسیار کمی است که نشان‌دهنده دقت مؤلفان و همچنین ناشر کتاب می‌باشد. به برخی از این اشتباهات در زیر اشاره می‌شود:

CGML در صفحه ۱۴۶، که صورت صحیح آن SGML است.

پست الکترونیکی خبرنامه‌ها در صفحه ۱۴۰، که باید به‌صورت پست الکترونیکی؛ خبرنامه‌ها درج می‌شد.

کلمه کتابخانه در سطر پنجم صفحه ۳۱، باید حذف می‌شد یا بعد از آن ویرگول می‌آمد.

در جدول شماره ۱، در صفحه ۳۴، در ردیف سوم و چهارم در ستون سوم سمت چپ سر نام «PDF» به‌صورت «PFD» آمده است.

اشتباهات ویرایشی متن نیز بسیار ناچیز است که نشان‌دهنده ویراستاری دقیق متن می‌باشد. به جز برخی از این موارد در ذیل اشاره می‌شود:

سیبلی (۱۳۸۳) ، Sibley ، در صفحه ۱۶۷، که باید به‌صورت سیبلی (۱۳۸۳) درج می‌شد.

«ویتن و بین بریج معتقد است»، در صفحه ۱۹، که «ویتن و بین بریج معتقد هستند» صحیح است.

«آن‌گونه که کلوند در مقاله خود ذکر می‌کند، هشت سال بعد در جولای ۱۹۴۵...» ، در صفحه ۲۰، مفهوم هشت سال بعد مشخص نیست که به چه تاریخی برمی‌گردد، زیرا ارتباطی به متن

متأسفانه دست‌اندرکاران بسیاری از پروژه‌هایی که در حوزه کتابخانه دیجیتال، در داخل کشور اجرا می‌شود، به هیچ وجه تلاشی برای تدوین تجربه‌های عملی خود در این زمینه نداشته‌اند و منابع اندکی که در این زمینه تألیف یا ترجمه شده‌اند، بیشتر به جنبه‌های نظری اختصاص دارند و کمتر حاوی تجربه‌های متخصصان است

نیستند.
- در صفحه ۹۱ و ۹۲ کتاب نمونه ابر داده‌ای آورده شده، که نوع ابر داده مورد استفاده مشخص نیست.
- مفهوم «MIME» که در صفحه ۹۷ آمده، مشخص نشده است.
- در انتهای فصل سوم اطلاعات ابر داده برای داده‌های متنی و تصویری ارائه شده، ولی برای سایر اشیای دیجیتال مانند نقشه‌ها، فایل‌های صوتی و غیره مطالبی ارائه نشده است.
- اطلاعات ارائه شده درباره هزینه‌های نمونه‌های خارجی کتابخانه‌های دیجیتال در فصل پنجم به دلار هستند که روشن است، این اطلاعات درباره پروژه‌های کتابخانه‌های دیجیتالی در ایران نمی‌تواند کاربردی باشد.
- فصل ششم به بحث سازماندهی منابع دیجیتالی در اینترنت اختصاص دارد که جدا از بحث سازماندهی منابع دیجیتالی در کتابخانه دیجیتال است.

جمع‌بندی

کتاب کتابخانه دیجیتال: مبانی نظری، محتوا، ساختار، سازماندهی، استانداردها و هزینه‌ها به موضوع روز کتابخانه‌ها در عصر دیجیتالی می‌پردازد. بسیاری از سازمان‌ها و مؤسسات کتابخانه دیجیتال ایجاد کرده‌اند یا در حال برنامه‌ریزی هستند. حضور در دنیای جدید نیازمند آگاهی از شرایط و ویژگی‌های جدید دارد و این آگاهی جز با مطالعه در این حوزه امکان‌پذیر نیست. با توجه به شمار اندک کتاب‌های چاپ شده در این زمینه، می‌توان گفت که کتاب حاضر جزء معدود آثار تألیفی در این زمینه در ایران است و در نوع خود کتاب مناسبی برای مطالعه و کسب اطلاعات در حوزه کتابخانه‌های دیجیتال می‌باشد. البته نمی‌توان ادعا کرد که با مطالعه این کتاب می‌توان همه چیز را در این زمینه فرا گرفت، ولی اطلاعات خوبی را با مطالعه آن می‌توان در حوزه موضوعی مورد نظر کسب کرد. امید است نویسندگان محترم کتاب در ویرایش‌های بعدی کتاب یا سایر متخصصان در تدوین آثار خود از مطالب متن حاضر استفاده کنند.

پی‌نوشت‌ها

- 1- Meta language
- 2- METS
- 3- MODS

- «طرح کتابخانه ملی دیجیتال»، در صفحه ۱۸۷، معادل «American memory» در نظر گرفته شده است که بهتر بود از «حافظه ملی دیجیتال امریکا» استفاده می‌شد.
- در «انتخاب مجموعه مربوط به پمفلت‌های دانیل موری ...» در صفحه ۱۹۵، بهتر بود به جای «پمفلت» از «جزوه» که معادل فارسی آن است، استفاده می‌شد.
از نظر ساختاری می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
- بهتر بود فهرست منابع مورد استفاده در هر فصل در انتهای همان فصل درج می‌شد و در پایان کتاب فهرست منابع و مأخذ کلی می‌آمد.
- در ارجاعات درون متنی بهتر بود اسامی به فارسی ترجمه می‌شدند و اصطلاح معادل لاتین به صورت پانویس آورده می‌شد.
ارجاعات درون متنی همان‌گونه که در صفحه ۱۹ کتاب و برخی صفحات دیگر مشاهده می‌شود، مناسب نیستند.

- در صورتی که کتاب «How to build a digital library» نوشته ویتن و بین بریج منبع اصلی بسیاری از بخش‌های کتاب است، ولی در بسیاری از موارد به آن ارجاع نشده است. برای مثال فصل چهارم کتاب فقط دو بار به مقاله کلوند ۱۹۹۹ ارجاع دارد و هیچ مرجع دیگری ندارد.

از نظر محتوا نیز اشاره به موارد زیر اشاره می‌شود:
- در پانویس صفحه ۲۱، مطلبی از خانم طاهری آورده شده که به‌عنوان مستندی برای اصطلاحات مورد استفاده برای کتابخانه دیجیتال می‌باشد که از قول صاحب‌نظران مطرح شده است. سؤال اینجاست که آیا مرجع بهتری برای این مضمون وجود نداشت. از آنجاکه خانم طاهری تا به حال فقط یک مقاله در این زمینه چاپ کرده است، طبعاً نمی‌تواند در این حوزه صاحب‌نظر باشد.
- با توجه به اینکه ابر داده موجودیت واحدی دارد، بهتر بود در صفحه ۲۵ از مجزا کردن آن به دو بخش مختلف پرهیز می‌شد. زیرا پیوند با سایر ابر داده‌ها داخل خود ابر داده می‌تواند ذکر شود.
- از جمله چالش‌های مهم کتابخانه‌های دیجیتال در ایران، چالش مدیریت و دیدگاه مدیران است که هیچ اشاره‌ای به آن در فصل دوم که به بحث چالش‌های کتابخانه دیجیتال اختصاص دارد، نشده است.

- بخش مربوط به معماری فنی در صفحات ۴۲ و ۴۳ کتاب بسیار کلی و غیر کاربردی است.
- برخی از نرم‌افزارهای ذکر شده در بخش نرم‌افزارهای رایگان و منبع باز کتابخانه دیجیتال در صفحه ۷۵، نرم‌افزار کتابخانه دیجیتال